

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL HİZMETLER BÖLÜMÜ

ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARI-II

2021-2022 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI
2.SINIF BAHAR DÖNEMİ (4.YARIYIL) DERS ÖZETİ
HAZIRLAYAN-DERLEYEN : AYKUT GÜNATA

ÜNİTE-1 EN ÖNEMLİ NOTLAR

- ❖ 3 Mart 1924 tarihinde Tevhid-i Tedrisat Kanunu (öğretimin birleştirilmesi) çıkarılmıştır. Aynı gün Şeriye ve Evkaf Vekaletini kaldıran kanun da kabul edilmiştir. Türkiye genelindeki bütün eğitim kurumları Şeriye ve Evkaf Vekaleti veya özel vakıflara bağlı bütün okullar ve medreseler Maarif Vekâlet'ine (Millî Eğitim Bakanlığına) bağlanmıştır.
- ❖ Harf İnkılabından sonra yeni Türk alfabesini halka öğretmek için geniş kapsamlı yaygın eğitim programı uygulayacak bir kuruma ihtiyaç duyulmuştur. Dönemin Maarif Vekili Mustafa Necati Bey'in öncülüğünde Millet Mektepleri kuruluşuyla ilgili 24 Kasım 1928 tarihli bir talimatname yayınlanmıştır. Başöğretmenliğini Mustafa Kemal Paşa'nın yaptığı Millet Mektepleri, 1 Ocak 1929 günü yapılan resmî törenlerle açılmıştır.
- ❖ Türklerin, dünya tarihindeki gerçek yerini ortaya çıkarıp araştırılmasına önem vermiştir. Bu amaçla Türk Ocakları bünyesinde 28 Nisan 1930 tarihinde "Türk Tarihi Tetkik Heyeti" kurulmuştur.
- ❖ Bilimsel yöntemlerle Türk dilini incelemek ve elde edeceği sonuçları yayınlayıp yaygınlaştırmak amacıyla Atatürk'ün önerisiyle 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulmuştur.
- ❖ Cumhuriyet döneminde kadınlara ilk olarak **Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitimde eşitlik hakkı sağlanmış** daha sonra da 1926 tarihli Türk Medeni Kanunu ile temel haklar verilmiştir.
- ❖ 1930 yılı belediye seçimlerinde ilk defa kadınlar seçme ve seçilme haklarını kullanmışlardır. Kadınların belediye meclisi katılımının sağlanmasından sonra 26 Ekim 1933'te Köy Kanunu'nda yapılan değişiklik ile Türk kadınlarına muhtarlığa ve köy ihtiyar heyetlerine seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. TBMM'nin 5 Aralık 1934 tarihli oturumunda anayasada yapılan değişiklikle 30 yaşını bitiren kadınlara milletvekili olma ve 22 yaşını bitiren kadınlara da seçme hakkı tanınmıştır.
- ❖ Türklük bilincini geliştirip milliyetçilik fikirlerini yaymada önemli bir kurum olan Türk Ocaklarında yer alan kişi **Ziya Gökalp'tir**.
- ❖ Atatürk'ün Kastamonu ziyareti sırasında 25 Kasım 1925'te TBMM'de çıkarılan Şapka Kanunu ile Türk vatandaşlarına şapka giyme zorunluluğu getirilmiştir.

- ❖ Türkiye'ye 1932 yılında gelen Sovyet uzmanlar kurulması gerekli görülen sanayi kuruluşlarına dair bir rapor hazırlamışlardır. Bu rapor doğrultusunda 17 Nisan 1934'te Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı uygulamaya konulmuştur. Planı uygulama görevi **Sümerbank'a** verilmiştir. "Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı" çerçevesinde 1935 yılında maden ve enerji kaynaklarını bulmak ve bunları işletmek için **Etibank** kurulmuştur. Aynı 1935'de yer altı zenginliklerinin araştırılması ve belirlenmesi için "**Maden Tetkik Arama Enstitüsü**" de açılmıştır.
- ❖ 26 Mart 1931 tarihinde "Ölçü Kanunu" TBMM'de kabul edilerek litre, kilogram, metre, gibi birimlerin kullanımına geçilmiştir. Kanun, 1 Ocak 1933 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir. Okka yerine kilogram, dirhem yerine gram arşın yerine metre ölçek yerine de litre kullanılmıştır.
- ❖ TBMM'de 30 Kasım 1925 tarihinde tekke ve zaviyelerin kapatılmasına ve türbedarlık gibi birtakım unvanların yasaklanmasına ve kaldırılmasına dair kanun kabul edilmiştir
- ❖ Cumhuriyet döneminde ilk nüfus sayımı 1927'de yapıldı.
- ❖ **Teşvik-i Sanayi Kanunu:** İzmir İktisat Kongresi'nde sanayici kesimin ülkede kurulacak sanayiye teşvik etmek üzere yasal bir düzenleme yapılması önerisi doğrultusunda 28 Mayıs 1927'de Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarılmıştır.
Teşvik-i Sanayi Kanunu:
  - 28 Mayıs 1927'de Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarılmıştır.
  - Cumhuriyet döneminin geniş kapsamlı ilk teşvik kanunudur.
  - İşletme kurmak isteyen girişimcilere parasız ya da ucuz devlet arazisi verilecektir.,
  - İthal ürünlerden %10 daha pahalı olsa da devlet dairelerinde yerli malı olan bu ürünler kullanılacaktır.
  - Başta kazanç ve gümrük vergileri olmak üzere çeşitli vergilerden muafiyet ve nakliye indirimleri sağlanacaktır.
  - Yerli sermaye birikimi, sanayi altyapısı ve örnek oluşturacak deneyimli sanayiciler başvuru yapabilecektir.
  - En çok ormanlar ve madenlere yönelik küçük işletmelerin kuruluşu için kredi arayışında olan müteşebbisler başvuru yapmışlardır.
  -

ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARI-II 2022-VİZE EN ÖNEMLİ NOTLAR

- ❖ TBMM’de **21 Haziran 1934’te kabul edilen Soyadı Kanunu** ile her Türk vatandaşının öz adının yanında başka bir soyadı alması zorunluluğu getirilmiştir. Başbakan İsmet Paşa ve arkadaşları tarafından TBMM’ye sunulan kanun teklifi üzerine Mustafa Kemal Paşa’ya 24 Kasım 1934 tarihinde ATATÜRK soyadı verilmiştir. Mustafa Kemal Paşa’ya Atatürk soyadından önce 13 soyadı daha önerilir. Bunlar, Etel-Etil, Etelalp, Korkut, Arız, Ulaş, Yazır, Emen, Çoğuş, Salır, Begit, Ergin, Tokuş, Beşe
- ❖ Türkiye’de sağlık hizmetlerinin örgütlenmesi ve ülke geneline yayılmasında büyük katkı sağlayan **ilk bakan Dr. Refik Saydam** olmuştur.
- ❖ Türkiye’de sanayinin gelişmesine öncülük eden kurum Sümerbank’tır.
- ❖ Türkiye’de tiyatro ve sinemanın gelişmesine öncülük eden kişi Muhsin Ertuğrul’dur.
- ❖ **Türk Tarih İnkılabı çerçevesinde Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinin** kurulmuştur.
- ❖ Mustafa Kemal ATATÜRK vasiyetnamesinde Çankaya’daki küçük köşkte hayatta olduğu sürece kız kardeşi Makbule Hanım’ın oturmasını istemiştir. İş Bankasındaki payının yıllık gelirlerinden kız kardeşi Makbule Hanım ile manevi kızları Afet İnan, Sabiha Gökçen, Rukiye, Nebile ve Ülkü’ye ödenecek aylık miktarlar dışında kalan büyük kısmının kurucusu olduğu Türk Tarih Kurumu ile Türk Dil Kurumu arasında bölüştürülmesini vasiyet etmiştir.
- ❖ **Türk İnkılabının Hedefleri:** Türk inkılabı ile tam bağımsız çağdaş, laik yeni bir devlet ve toplum yaratmak hedeflenmiştir. Öncelikle emperyalist devletlere karşı büyük bir milli mücadele verilmiş ardından Osmanlı devletini geride bırakan tüm kurumlar ortadan kaldırılmıştır. Osmanlı hanedanlığına son verilerek demokratik bir devlet kurulmuş ulus-devlet modeli benimsenmiştir. Çağın gereklerine uygun yeni bir hayat görüşü ve düzen benimsenmiştir. Her alanda yapılan inkılaplarla çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkmak hedeflenmiştir.
- ❖ **Hukuk Alanında Yapılan İnkılaplar:** Çağdaş, laik ve ihtiyaçlara cevap veren bir hukuk sistemi kurmak için çeşitli komisyonlar oluşturularak batılı ülkelerin kanunları incelenmiştir. Çağdaş hukuk ilkelerinden uzak ve İslami nitelik taşıyan Mecelle yerine İsviçre Medeni Kanunu örnek alınarak 1926 yılında Türk Medeni Kanunu hazırlanmıştır. Yine batılı ülkelerin kanunları örnek alınarak Türk Ceza Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Türk Borçlar Kanunu ve İcra İflas Kanunları hazırlanmıştır.
- ❖ **Eğitim Alanında Yapılan İnkılaplar:** Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitimde ikiliğe son verilerek öğretim birliği sağlanmıştır. Medreseler kapatılmış, yabancı ve azınlık okulları denetim altına alınarak çağdaş ve laik bir eğitim sistemi kurmak hedeflenmiştir. Temel eğitim, mesleki eğitim ve yükseköğretim alanlarında görüşlerini almak üzere yabancı uzmanlar Türkiye’ye davet edilmiştir John Dewey, Kühne, Albert Malche gibi yabancı uzmanlar hazırladıkları raporlarla Türkiye’de çağdaş eğitim sisteminin kurulmasına önemli katkıda bulunmuşlardır. Eğitimi yaygınlaştırmak amacıyla alfabe değişikliğine gidilmiştir.
- ❖ **İktisadi Alanında Yapılan İnkılaplar:** Daha Lozan Barış Antlaşması imzalanmadan yeni Türk Devleti’nin izleyeceği iktisat politikasının esaslarını belirlemek üzere İzmir İktisat Kongresi toplanmıştır. Kongrede işçi, çiftçi, tüccar ve sanayici kesime yönelik benimsenen esaslar Cumhuriyet döneminde birer birer hayata geçirilmiştir. 1929 Dünya Ekonomik Krizi ve sermaye birikiminin oluşturulamaması üzerine ulusal kaynakları mümkün olduğunca etkin kullanmak amacıyla devletçilik politikası izlenmiştir.
- ❖ **Sosyal ve Sağlık Alanında Yapılan İnkılaplar:** Atatürk, şapkayı halka tanıtmak ve kamuoyunun nabzını tutmak için önce bir yurt gezisine çıkmıştır. Çankırı- Kastamonu-İnebolu’ya Mustafa Kemal Paşa elinde şapka ile gitmiştir. Halka şapkayı tanıtmış halkın büyük ilgisiyle karşılaşmıştır. İlk olarak 2 Eylül 1925 tarihli bir kararla devlet memurlarına şapka takma zorunluluğu getirilmiştir. Halk ise şapka giyme konusunda serbest bırakılmıştır. Gittiği yerlerde halk onu ellerinde şapka ile karşılaşmıştır.

ÜNİTE-1

ALİŞTİRMA TESTİ

1.Aşağıdakilerden hangisi Türk İnkılabının amaçlarından biri değildir?

- A. Bağımsızlık
- B. Kalkınmak
- C. Çağdaşlaşmak
- D. Laik düzene geçmek
- E. Meşruti düzene geçmek

2.Türk Medeni Kanunu'nun hazırlanmasına öncülük eden dönemin Adalet Bakanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A. İsmet İnönü
- B. Refik Saydam
- C. Mustafa Necati Bey
- D. Reşit Galip
- E. Mahmut Esat Bozkurt

3.Aşağıdakilerden hangisi Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun sonuçlarından biridir?

- A. Azınlık okullarının kapatılması
- B. Ülkede ulusal ve laik öğretimin başlaması
- C. Uluslararası ticari ilişkilerin kolaylaşması
- D. Türk tarihinin bir bütün olarak araştırılması
- E. Türk dili çalışmalarının başlaması

4.Aşağıdakilerden hangisi Cumhuriyetin ilk yıllarında açılan okullardan biri değildir?

- A. Ankara Hukuk Mektebi
- B. Darülfünun
- C. Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
- D. Musiki Muallim Mektebi
- E. İsmet Paşa Kız Enstitüsü

5.1929 Dünya Ekonomik Krizi ve ulusal sermaye birikiminin oluşturulamaması üzerine Türkiye'de izlenen iktisat politikası aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Liberalizm
- B. Karma
- C. Sosyalizm
- D. Kapitalizm
- E. Devletçilik

6.Cumhuriyet döneminde ilk nüfus sayımı hangi yıl yapılmıştır?

- A. 1923
- B. 1925
- C. 1927
- D. 1933
- E. 1935

7.1926 yılında kabul edilen "Kabotaj Kanunu" ile hangi alanda millileşme sağlanmıştır?

- A. Denizcilik
- B. Demir yolları
- C. Eğitim
- D. Sanayi
- E. Hukuk

8.Türkiye'de sanayinin gelişmesine öncülük eden kurum aşağıdakilerden hangisidir?

- A. İstatistik Umum Müdürlüğü
- B. Ziraat Bankası
- C. Etibank
- D. İller Bankası
- E. Sümerbank

9.Türkiye'de tiyatro ve sinemanın gelişmesine öncülük eden kişi aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Osman Zeki Üngör
- B. Bela Bartok
- C. Selim Sırrı Tarcan
- D. Muhsin Ertuğrul
- E. Ahmet Adnan Saygun

10.Atatürk'ün ilk anıt heykelinin dikildiği yer aşağıdakilerden hangisidir?

- A. İzmir
- B. İstanbul Sarayburnu
- C. Afyon Kocatepe
- D. Ankara Ulus
- E. Samsun

ÜNİTE-2 EN ÖNEMLİ NOTLAR

- ❖ **Kurmay Yüzbaşı Mustafa Kemal'in** ilk görev yeri, merkezi Şam'da bulunan 5. Ordu'dur.
- ❖ "Amasya Mülakatı" olarak da bilinen bu görüşme sonucunda İstanbul Hükûmeti, Anadolu'daki mücadeleyi yasadışı bir oluşum olarak görmekten vazgeçip, onu meşru bir hareket olarak tanımıştır.
- ❖ Atatürk'ün temel ilkeleri: **Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Laiklik, Devletçilik, Halkçılık, İnkılapçılık**
- ❖ Atatürkçü düşünce sisteminin temel özelliklerini destekleyen **bütünleyici ilkeler; tam bağımsızlık, millî egemenlik, çağdaşlaşma, akıl ve bilim** olarak belirlenmiştir. (Temel ilkeler ile bütünleyici ilkeleri birbirine karıştırmayınız)
- ❖ 1923-1938 yılları arasında Atatürk'ün dış politikada aktif olarak izlediği ilkeler; "**Tam bağımsızlık, gerçekçilik, barışçılık, hukuka bağlılık, güvenilirlik, akılcılık, ileri görüşlülük.**" esasına dayanmaktadır.
- ❖ 30 Nisan 1919 tarihinde Mustafa Kemal Paşa, Samsun ve çevresindeki asayışı sağlamakla görevlendirilmiş ve 9.Ordu Kıtaları Müfettişliğine atanmıştır.
- ❖ Mustafa Kemal ATATÜRK askerlik görevinden istifa ettikten sonra ona sivil önderlik yolunu açan HEYET-İ TEMSİLİYE BAŞKANI SEÇİLMESİ'dir.
- ❖ **Mustafa Kemal Atatürk Eserleri**
  - Takımın Muharebe Talimi
  - Cumalı Ordugâhı- Süvari: Bölük, Alay, Liva Talim ve Manevraları
  - Tâbiye Tatbikat Seyahati: Bölüğün Muharebe Talimi
  - Tâbiye Meselesinin Halli ve Emirlerin Sureti Tahririne Dair Nesayih (Taktik Meselesinin Çözümü ve Emirlerin Yazılmasına İlişkin Öğütler)
  - Zabit ve Kumandan ile Hasbihal (Subay ve Komutanlar ile Konuşma)
  - Nutuk
  - Geometri
  - Vatandaş İçin Medeni Bilgiler
  - Atatürk'ün Hatıra Defteri
  - Mustafa Kemal Atatürk'ün Karlsbad Hatıraları

- ❖ **Vatandaş İçin Medeni Bilgiler:** 1931 yılından itibaren orta öğretim kurumlarında okutulmak üzere hazırlanan "Vatandaş İçin Medeni Bilgiler" kitabı, büyük oranda Mustafa Kemal Atatürk'ün hem kendi el yazısıyla yazdığı hem de Ayşe Afet inan'a yazdırdığı notlardan oluşmuştur. Bu eser ilk olarak Atatürk'ün manevi kızı Afet inan'ın adıyla 1930 yılında yayımlanmıştır. Eserde genel olarak millet, devlet, demokrasi, devletin vatandaşa karşı vazifeleri, vatandaşın da devlete karşı vazifeleri, işbölümü gibi konulara yer verilmiştir.
- ❖ **Tâbiye Meselesinin Halli ve Emirlerin Sureti Tahririne Dair Nesayih (Taktik Meselesinin Çözümü ve Emirlerin Yazılmasına İlişkin Öğütler):** Mustafa Kemal 1915 yılında önemli görevler üstlendiği Çanakkale Muharebelerinde edindiği tecrübelerden de yararlanarak, taktik meselesinin çözümü ve emirlerin yazılmasına ilişkin önemli noktaları bu eserinde toplamıştır.
- ❖ Mustafa Kemal Atatürk, Harp Akademisi'nden Kurmay Yüzbaşı rütbesi ile mezun olmuştur.
- ❖ Mustafa Kemal Paşa Birinci Dünya Savaşı'nda görevlendirildiği cephelerden:
  1. Çanakkale Cephesi
  2. Hicaz Cephesi
  3. Doğu Cephesi
  4. Filistin-Suriye Cephesi
- ❖ Mustafa Kemal Paşa'nın, Mütareke döneminde İstanbul'da bulunduğu sırada yakın arkadaşı Ali Fethi (Okyar) Bey ile birlikte çıkardığı gazete **Minber**dir.
- ❖ Mustafa Kemal Atatürk'ün kütüphanesindeki kitaplarının konu yüzdesi birinci sırada **Tarih** yer alır.
- ❖ Mustafa Kemal Atatürk'ün fikir hayatının şekillenmesinde etkisi olan kişiler:
  - Mehmet Emin Yurdakul
  - Tevfik Fikret
  - Ziya Gökalp
  - Namık Kemal
- ❖ Mustafa Kemal Atatürk'ün aziz naaşı, Etnografya Müzesi'ndeki geçici kabrinden ebedi istirahatgâhı olan Anıtkabir'e 1953'de taşınmıştır.

ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARI-II 2022-VİZE EN ÖNEMLİ NOTLAR

❖ 1881 yılında Selanik'te doğan Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün hem baba hem de anne tarafından soyu Rumeli'nin fethinden sonra buraların Türkleştirilmesi için Anadolu'dan göç ettirilerek iskân edilen Yörük/ Türkmenlerdendir. Mustafa Kemal sırasıyla Selanik'te Mahalle Mektebi, Şemsi Efendi İlkokulu, Sivil ve Askerî Rüştîye, Manastır Askerî İdadisi, İstanbul Harp Okulu ve Harp Akademisi'nde öğrenim görmüştür. 1911 yılında bir grup arkadaşıyla gizli yollardan gittiği Trablusgarp'ta Tobruk ve Derne'de mücadele vermiştir. 1913'te Sofya'da ateşemiliterlik görevine getirilmiş, 1914-1918 yılları arasında gerçekleşen Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale cephesinde, Doğu cephesinde, Suriye-Filistin cephesinde vatan savunmasında önemli görevler üstlenmiştir. 15 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalinin ardından Anadolu'ya geçen Mustafa Kemal Paşa, Millî Mücadele hareketinin lideri olmuştur. Mudanya Mütarekesi'nin 11 Ekim 1922'de imzalanmasıyla Kurtuluş Savaşı'nın askerî safhası sona ermiştir. 24 Temmuz 1923'te Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasının ardından Atatürk'ün Türk ulusunu tam bağımsız, çağdaş bir toplum hâline getirme çabaları hız kazanmıştır. Bu bağlamda 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyetin ilanını takiben aynı gün Cumhurbaşkanı seçilen Gazi Mustafa Kemal Atatürk siyasi, mali, adli, askerî ve kültürel alandaki tüm inkılap ve düzenlemeleri adım adım gerçekleştirmiştir.

❖ Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Osmanlı İmparatorluğunun en uzun yılı olarak da adlandırılan 19. Yüzyılın son çeyreğinde dünyaya gelmiştir. Yetiştirdiği coğrafya ve çağ, içinde bulunduğu sosyal çevre, arkadaşları, dersler, öğretmenler, olaylar, düşünürler, şairler, yazarlar, okuduğu kitaplar onun birikim ve kişiliğinin kaynaklarıdır. Atatürk bizzat, “*Kumandanlar astlarından yüksek ve âlim olmalıdırlar.*” diyerek, bir devlet adamı veya yönetici için fikri veya kültürel birikimin önemini ifade etmiştir. Mustafa Kemal'in fikrî altyapısının oluşmasında, Fransız İhtilali'nin de fikri altyapısını oluşturan yazar ve düşünürlerin etkilerinin olduğu görülmektedir. Atatürk'ün kişiliğinin oluşumunda onu yetiştiren öğretmenlerinin önemli bir payı vardır. Yine Atatürk'ün yetişmesinde ve fikrî yapısının gelişiminde Namık Kemal, Ziya Gökalp, Tevfik Fikret ve Mehmet Emin Yurdakul'un da etkisi olmuştur.

❖ Atatürk'ün zaman zaman bozulan sağlığı 1937 yılı sonlarına doğru iyice kötüye gitmeye başlamıştır. Atatürk'ün hastalığına 1938 yılı başında yerli ve yabancı doktorlar tarafından siroz teşhisi konulmuştur. 1938 yılının yaz aylarını Savarona yatında geçiren Atatürk, hastalığının gün geçtikçe kötüye gitmesi nedeniyle 25 Temmuz 1938 günü Dolmabahçe Sarayı'na dönmek zorunda kalmıştır. Atatürk hastalığının ilerlemesi sebebiyle 5 Eylül 1938 günü vasiyetnamesini hazırlamıştır.

❖ Atatürk, 8 Kasım 1938'de girdiği ağır komadan çıkamamış, 10 Kasım 1938 sabahı saat 9.05'te hayata gözlerini yummuştur. Atatürk'ün naaşı Ankara'ya nakledilmeden önce Dolmabahçe Sarayı'nın tören salonunda üç gün süreyle İstanbul halkının ziyaretine açılmıştır. 19 Kasım 1938'de Dolmabahçe Sarayı'ndan çıkarılan Atatürk'ün aziz naaşı, önce Sarayburnu'nda Yavuz zırhlısına konularak deniz yoluyla İzmit'e, oradan da yurt gezilerini yaptığı beyaz trenle kara yoluyla Ankara'ya taşınmıştır. 21 Kasım 1938 tarihinde Ankara'da düzenlenen devlet töreninin ardından Atatürk'ün naaşı, geçici kabir olarak belirlenen Etnografya Müzesine konulmuştur. 10 Kasım 1953'te yapılan devlet töreni ile, Etnografya Müzesi'nde geçici kabrinde bulunan Atatürk'ün aziz naaşı, ebedi istirahatgâhi olan Anıtkabir'de toprağa verilmiştir.

❖ Atatürk ilkeleri, Türk toplumunda çağdaşlaşma yönünü belirleyen, Atatürk inkılaplarına temel oluşturan ilkelere, Atatürk'ün temel ilkeleri Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Laiklik, Devletçilik ve İnkılapçılık olarak adlandırılmaktadır. Atatürk İlkeleri, Türk milletini çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak için yapılan yenilik ve düzenlemeleri kapsamaktadır. Atatürk İlkeleri, 5 Şubat 1937'de Anayasaya dâhil edilmişlerdir. Atatürk İlkeleri, akla, bilime ve insan sevgisine dayanmakta olup gelişmelere, ilerlemeye ve yeniliklere açıktırlar. Türk fikir ve siyasî hayatında ilk defa devlet şekli olarak Cumhuriyeti cesaretle telaffuz eden, dile getiren, savunan Atatürk olmuştur. Atatürk, en genel anlamda milleti tarif ederken tarih, kader ve ülkü birliği yani birlikte yaşama arzusu üzerinde durmaktadır. Türk toplumunda bir sınıfın diğer bir sınıf veya sınıflar üzerinde hâkimiyet kurması, Atatürk'ün halkçılık ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Laiklik; Cumhuriyetin niteliklerinden biri olmanın da ötesinde, Atatürk devrimlerinin ve Türkiye Cumhuriyeti'nin temel taşı oluşturmaktadır. Devletçilik ilkesi, Türk ekonomisini geliştirmek, sosyal ve kültürel kalkınmasını sağlamak amacıyla uygulamaya konulmuştur. Atatürk'e göre inkılâp; Türk milletinin son asırlarda geri kalmasına neden olan bütün kurumları kaldırarak, yerine milletin karakterine, şartlara ve çağın gereklerine uygun ve ilerlemeyi sağlayacak yeni kurumlar kurmaktır.

ÜNİTE-2

ALİŞTİRMA TESTİ

1.Aşağıdakilerden hangisi Mustafa Kemal Atatürk'ün öğrenim gördüğü okullardan biri değildir?

- A. İstanbul Harp Okulu
- B. Selanik Askeri Rüştiyesi
- C. Selanik Mülkiye Rüştiyesi
- D. Kuleli Askerî İdadisi
- E. Manastır Askeri İdadisi

2.Mustafa Kemal Atatürk, Harp Akademisi'nden aşağıdakilerden hangi rütbe ile mezun olmuştur?

- A. Asteğmen
- B. Teğmen
- C. Kurmay Yüzbaşı
- D. Kıdemli Yüzbaşı
- E. Kurmay Binbaşı

3.Aşağıdakilerden hangisi Mustafa Kemal Paşa'nın Birinci Dünya Savaşı'nda görevlendirildiği cephelerden biri değildir?

- A. Çanakkale Cephesi
- B. Hicaz Cephesi
- C. Doğu Cephesi
- D. Filistin-Suriye Cephesi
- E. Irak Cephesi

4.Mustafa Kemal Paşa'nın, Mütareke döneminde İstanbul'da bulunduğu sırada yakın arkadaşı Ali Fethi (Okyar) Bey ile birlikte çıkardığı gazetenin adı aşağıdakilerden hangisidir?

- A. İrade-i Milliye
- B. Minber
- C. Akşam
- D. Ulus
- E. Hakimiyet-i Milliye

5.Aşağıdakilerden hangisi Mustafa Kemal Atatürk'ün askerlik ile ilgili yazdığı kitaplardan biri değildir?

- A. Takımın Muharebe Talimi
- B. Tabiye Tatbikat Seyahati
- C. Cumalı Ordugâhı
- D. Zabit ve Kumandanla Hasbihal
- E. Medeni Bilgiler

6.Mustafa Kemal Atatürk'ün kütüphanesindeki kitaplarının konu yüzdesi içinde aşağıdakilerden hangisi birinci sırada yer almaktadır?

- A. Sosyoloji
- B. Felsefe
- C. Tarih
- D. Din
- E. Hukuk

7.Aşağıdakilerden hangisi Mustafa Kemal Atatürk'ün fikir hayatının şekillenmesinde etkisi olan kişilerden biri değildir?

- A. Prens Sabahattin
- B. Mehmet Emin Yurdakul
- C. Tevfik Fikret
- D. Ziya Gökalp
- E. Namık Kemal

8.Mustafa Kemal Atatürk'ün aziz naaşı, Etnografya Müzesi'ndeki geçici kabrinden ebedi istirahatgâhı olan Anıtkabir'e aşağıdakilerden hangi yıl taşınmıştır?

- A. 1938
- B. 1944
- C. 1947
- D. 1953
- E. 1955

9.Türk toplumunda bir sınıfın diğer bir sınıf veya sınıflar üzerinde hâkimiyet kurması, Atatürk'ün hangi ilkesi ile bağdaşmaz?

- A. Laiklik
- B. İnkılâpçılık
- C. Halkçılık
- D. Devletçilik
- E. Cumhuriyetçilik

10.Aşağıdakilerden hangisi Atatürk'ün bütünüleyici ilkelerinden biri değildir?

- A. Laiklik
- B. Çağdaşlaşma
- C. Tam Bağımsızlık
- D. Akıl ve Bilim
- E. Millî Egemenlik

ÜNİTE-3 EN ÖNEMLİ NOTLAR

- ❖ **Mihver Devletler:** II. Dünya Savaşı'nda Müttefik Devletler blokuna karşı temel olarak Almanya, İtalya ve Japonya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan, Finlandiya, Bağımsız Hırvatistan Devleti, Vichy Fransası, Arnavutluk, Habeşistan, Mançukuo, Tayland, Burmanya, Hindistan, Filipinler ve Irak'ın oluşturduğu bloktur. Ayrıca İran Şahı Rıza Şah Pehlevi Almanya'dan yana tavır almış, İspanya ise Mihver güçlerin bir taraftarı olarak kalmıştır.
- ❖ Türkiye, IMF'ye "19 Şubat 1947 tarih ve 5016 sayılı Milletlerarası Para Fonu ile Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası'na Katılmak İçin Hükûmete Yetki Verilmesine Dair Kanun"un verdiği yetkiye dayanarak 11 Mart 1947 tarihinde üye olmuştur.
- ❖ 12 Ocak 1920'de toplanan **Son Osmanlı Mebuslar Meclisi**, 28 Ocak 1920'de Misak-ı Milli'yi ilan etmiştir.
- ❖ 19 Ekim 1939 tarihinde, Türkiye, İngiltere ve Fransa "**Üçlü İttifak Antlaşması**" imzalamıştır.
- ❖ Hatay'ın anavatana ilhakı 29 Haziran 1939'da olmuştur.
- ❖ 14 Mayıs 1945 tarihli toplantıda "**çiftçi topraklandırma kanununun**" gerekçelerinden bahseden bir konuşma yapan dönemin Tarım Bakanı : **Şevket Raşit Hatipoğlu**
- ❖ Celal Bayar, Fuat Köprülü, Refik Koraltan ve Adnan Menderes'in imzaladıkları "**Dörtlü Takrir**" bildirisiyle Demokrat Parti'nin kuruluşunun ilk adımı atılmıştır. Dörtlü Takrir'e imza atan ve CHP'den ayrılan dört milletvekili 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'yi (DP) kurmuşlardır. Celal Bayar'ın partiden istifası üzerine hâlihazırda İçişleri Bakanı ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri olan Refik Saydam, yeni hükûmeti kurmakla görevlendirilmiştir. Saydam hükûmetinin ilk kararı, 15 Haziran 1936 tarihli devlet-parti düzenlemesinde değişikliğe gitme kararıdır.
- ❖ Avrupa'nın savaş sonrası tamiri ve gelişimi için askeri önlemlerin tek başına yetmeyeceğini, Avrupa ülkelerinin ekonomik kalkınmalarının da sağlanması gerektiğini ileri süren görüş **Marshall Planıdır**.

❖ **Müstakil Grup**

- 3 kişilik bir idare kurulunun olduğu 30 kişiden oluşacaktır.
- Müstakil Grup'un üyeleri bu grupta kaldıkça kabineye giremeyeceklerdir.
- Meclis toplantısında kendi gruplarının verdiği karara göre oy kullanacaklar, fakat parti grubundaki görüşmelerin gizliliğine uyacaklardır.
- Tek parti rejim içerisinde icraatları yapanların kendi kendilerini eleştirmelerini sağlamak için düşünülen bir yol olduğu görülmüştür.

ÜNİTE-3

ALİŞTİRMA TESTİ

1.Cumhuriyet Halk Partisi'nin 5. Büyük Kurultayı hangi tarihte toplanmıştır?

- A. 27 Ocak 1939
- B. 15-21 Mart 1939
- C. 7-11 Ocak 1947
- D. 29 Mayıs-3 Haziran 1939
- E. 3 Nisan 1940

2.Millî Korunma Kanunu hangi tarihte kabul edilmiştir?

- A. 19 Ocak 1940
- B. 4 Mayıs 1946
- C. 18 Ocak 1940
- D. 4 Eylül 1939
- E. 24 Mart 1939

3.Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu hangi tarihte kabul edilmiştir?

- A. 18 Ocak 1940
- B. 11 Haziran 1945
- C. 11 Kasım 1942
- D. 1 Kasım 1942
- E. 16 Aralık 1941

4.Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'de tek parti yönetiminden çok partili hayata geçilmesi, serbest seçimlerin yapılması, üniversite özerkliği, tek dereceli seçim sistemi, yürütme erkinin CHP'nin tüzel hamiliğinden çıkarılmasını öneren Dörtlü Takrir temsilcilerinden biri değildir?

- A. Celal Bayar
- B. Adnan Menderes
- C. Fuat Köprülü
- D. Refik Koraltan
- E- Refik Saydam

5.Demokrat Parti hangi tarihte kurulmuştur?

- A. 9 Mart 1946
- B. 28 Mart 1946
- C. 4 Aralık 1945
- D. 7 Ocak 1946
- E. 11 Haziran 1945

6.Türkiye'de ilk defa tek dereceli seçim hangi tarihte yapılmıştır?

- A. 10 Haziran 1946
- B. 21 Temmuz 1946
- C. 30 Haziran 1945
- D. 9 Eylül 1946
- E. 21 Temmuz 1945

7.Türkiye'yi savaşın Akdeniz'e sıçraması dolayısıyla müttefikleri olan İngiltere ve Fransa'ya tüm gücüyle yardım etme taahhüdünü yerine getirmek durumunda bırakan antlaşma aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Üçlü İttifak Antlaşması
- B. Türk-Bulgar Antlaşması
- C. Türk-Alman Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması
- D. Türk-Sovyet Saldırmazlık Antlaşması
- E. Truman Doktrini

8.II. Dünya Savaşı sırasında Türkiye ile Sovyet Rusya arasında yapılan saldırmazlık antlaşması hangi tarihte imzalanmıştır?

- A. 1 Mart 1941
- B. 7 Şubat 1941
- C. 1 Eylül 1939
- D. 18 Ocak 1940
- E. 25 Mart 1941

9.Cumhuriyet dönemi Türk siyasi hayatında ilk defa sağlık sebebi gösterilmeksizin istifa eden bakan aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Şükrü Saraçoğlu
- B. Şükrü Sökmensüer
- C. Recep Peker
- D. Celal Bayar
- E. Numan Menemencioğlu

10.II. Dünya Savaşı sonrasında oluşturulacak yeni dünya düzeni ile ilgili kararların görüşüldüğü konferans aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Yalta Konferansı
- B. Quebec (Kanada) Konferansı
- C. Moskova Konferansı
- D. Tahran Konferansı
- E. Londra Konferansı

ÜNİTE-4 EN ÖNEMLİ NOTLAR

- ❖ **Demokrat Parti'nin Altın Yılları: Demirkırat Şahlanıyor! (1950-1954)** :Seçimin yenilenmesine dair önerge, muhalefetin tepkilerine rağmen, 24 Mart 1950'de TBMM'de kabul edilmiştir.
- ❖ Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti'nin 1950- 1960 yılları arasında iktidarda kaldığı dönem, "*Menderes Dönemi*" olarak da adlandırılmaktadır. Bunun nedeni de Adnan Menderes'in beş hükümet kurması ve bu on yıllık dönemde kesintisiz olarak Başbakanlık görevinde bulunmasıdır.
- ❖ Dokuz Subay Olayı, 27 Mayıs'ın en belirgin habercisi olarak kabul edilmektedir. Başbakan Menderes, bu olay karşısında gerekli tepkiyi göstermedi. Bundan cesaret alan ordu içinde bir grup asker, 27 Mayıs Darbesine giden süreci sessizce hazırladı.
- ❖ 1950- 1954 dönemi DP'nin iktisadi alanda gerçekleştirdiği başarılar nedeniyle "*altın yıllar*" olarak adlandırıldı. İktisadi alandaki bu başarının temelinde ise, uygulanan tarım politikası yatmaktaydı. Böylece
  - Tarım faaliyetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi,
  - Tarım alanlarının genişletilmesi,
  - Devletin elindeki tarım arazisinin bir kısmının köylüye dağıtılması,
  - Boş toprakların işletilmesine olanak sağlanması, meraların bir bölümünün tarım arazisine çevrilmesi özellikle de tarımda makineleşmenin yaygınlaşması amaçlandı
- ❖ DP Hükümeti Haziran 1956'da uygulamaya koyduğu "*Millî Koruma Kanunu*"na uymayanları daha etkin bir şekilde cezalandırmak için "*Millî Koruma Mahkemeleri*" kurdu.
- ❖ 2 Mayıs 1954 yılında yapılacak genel seçimlere Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Demokrat Parti (DP), Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) ve Türkiye Köylü Partisi (TKP) katıldı.
- ❖ **EOKA:** (Ethniki Organosis Kyprion Agoniston/ Kıbrıslıların Millî Mücadele Örgütü), Georgios Grivas tarafından kurulan bir terör örgütüdür. EOKA Kıbrıs Rumlarının ENOSİS amacını gerçekleştirmeyi hızlandırmak için kurulmuştur.

- ❖ **Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT)**'nin amaçları arasında, Kıbrıs Türklerinin can ve mal güvenliğini sağlamak, Enosis'e ve bu hedef doğrultusunda gerçekleştirilen terör eylemlerine karşı durmak, Türklere yapılacak saldırıları geri püskürtmek, Türk toplumunun birliğini ve bütünlüğünü sağlamak, Rumlara ve İngilizlere karşı Kıbrıs Türklerinin haklarını savunmak, Türkiye ile sıcak ilişkileri ve Türk halkının anavatana bağlılığını sürdürmek vardı.
- ❖ **Soğuk Savaş:** II. Dünya Savaşı sonrasında ABD ile SSCB arasındaki yaşanan ve kendisini askeri eylemlerden çok ekonomik baskı, propaganda ve silahlanma yarışıyla gösteren, 1946'da başlayan ve 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılışı sonrası 1991'de SSCB'nin dağılması ile sonlanan döneme verilen isimdir.
- ❖ **Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO):** Soğuk Savaş koşulları içerisinde ABD, Avrupa'yı da içine alacak bir savunma paktına girmeye karar verdi. ABD, Brüksel Antlaşması'na katılanlar (İngiltere, Fransa, Belçika, Lüksemburg, Hollanda) ve Kanada, İtalya, Danimarka, Norveç, Portekiz ve İzlanda ile 4 Nisan 1949'da Washington'da bir araya gelerek, "*Kuzey Atlantik Antlaşması*"nı (North Atlantic Treaty), imzaladı ve Antlaşma 24 Ağustos 1949'da yürürlüğe girdi. İttifakın merkezi 1966'da Paris'ten Brüksel'e taşınmıştır.
- ❖ 1945'den bu yana devam eden Sovyet tehdidi, II. Dünya Savaşı sonrası uygulamaya konulan Truman Doktrini ve Marshall Planı çerçevesinde ABD'den alınan askerî ve ekonomik yardımın azalma kaygısı ve Batı yanlısı politikanın gereği olarak Türkiye, NATO'ya üye olmak istiyordu . **Türkiye'nin, NATO'ya ilk üyelik başvurusu seçimden üç gün önce 11 Mayıs 1950 yılında CHP iktidarı döneminde gerçekleştiyse de bu başvuru kabul edilmedi.** DP'nin iktidara gelmesiyle, NATO üyeliği tekrar gündeme geldi. Türkiye, NATO'ya ikinci üyelik başvurusunu 1 Ağustos 1950'de yaptı.
- ❖ Türk ve Rum halkın ortak egemenliği ve yönetimi temeli üzerine 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'ne devretti. 16 Ağustos 1960'ta kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nde Türklere bir azınlık durumunda değildi. Ada'nın yönetimine Rumlarla eşit koşullarda ve aynı haklarla katılan bir toplum kimliğine sahipti.

ÜNİTE-4

ALİŞTİRMA TESTİ

1.II. Dünya Savaşı sonrasında Müttefik Devletlerin savaşı kazanmasının etkisi Türkiye’de de kendisini göstermiş, liberal ve demokratik anlayışlar doğrultusunda bazı adımların atılması için Cumhuriyet Halk Partisi içinde yer alan bazı isimler, birtakım taleplerde bulunarak parti yönetimine “Dörtlü Takriri” sunmuştur. Hangisi Dörtlü Takrir’e imza atan kişilerden biri değildir?

- A. Celal Bayar
- B. Emin Sazak
- C. Refik Koraltan
- D. Adnan Menderes
- E. Fuat Köprülü

2.Hangisi 14 Mayıs 1950 seçimlerini kazanarak iktidara gelen Demokrat Parti’de hükümeti kuran Adnan Menderes’in ilk başbakanlık döneminde meydana gelen gelişmelerden biri değildir?

- A. Ezanın Arapça Okunmasını yasaklayan kanunun değiştirilmesi
- B. Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun çıkarılması
- C. Türk Silahlı Kuvvetleri’nin komuta kademesinde değişikliklere gidilmesi
- D. Halkevleri’nin kapatılarak mal varlığına el konulması
- E. Tahkikat komisyonlarının kurulması

3.14 Mayıs 1950 seçimleriyle iktidara gelen Demokrat Parti, Başbakan Menderes döneminde içte ve dışta attığı adımlar sonucunda, 2 Mayıs 1954 genel seçimlerinde oldukça önemli bir oy oranına ulaşmıştır. Buna göre, aşağıdakilerden hangisinin elde edilen bu seçim zaferinde etkisi olduğu söylenemez?

- A. Tarımda makineleşmenin artması
- B. Türkiye’nin NATO’ya üye olması
- C. Batı Bloku’ndan ekonomik yardımlar gelmesi
- D. Çiftçiye Topraklandırma Kanunu’nun uygulamaya konulması
- E. Hükümetin tarımsal ürünlerde destekleme alımı Yapması

4. I. EOKA

II. ENOSİS

III. 6/7 Eylül Olayları

Yukarıda verilen kavram ve gelişmeler, Demokrat Parti Döneminde gündeme gelen hangi dış politik gelişme ile yakından ilgilidir?

- A. Kıbrıs Sorunu
- B. Kore’ye Türk askerinin gönderilmesi
- C. Türkiye’nin NATO’ya üye olması
- D. Bağdat Paketi’nin kurulması
- E. Balkan Paketi’nin kurulması

5.I. Tarımda makineleşmenin yaygınlaşması

II. Kırsal alanda işgücü ihtiyacının azalması

III. Kentlerde sanayi iş gücüne olan ihtiyacın artması

Yukarıdakilerden hangileri Demokrat Parti’nin on yıllık iktidarı döneminde kırsal kesimden kentlere doğru yapılan göçte etkili olmuştur?

- A. Yalnız I
- B. Yalnız II
- C. Yalnız III
- D. I ve II
- E. II ve III

6.Demokrat Parti iktidarında Türkiye, NATO’ya üye olduğu gibi, Balkanlarda “Dostluk ve İş Birliği Antlaşması” olan Balkan Paketi’na, Ortadoğu’da ise Bağdat Paketi’nin kurulmasına öncülük etmiştir.

Buna göre Türkiye’nin, atılan bu adımlarla aşağıdakilerden hangisini amaçladığı söylenemez?

- A. Uluslararası saygınlığı artırmak
- B. Toprak bütünlüğü ve sınır güvenliğini korumak
- C. Doğu Bloku’nun desteğini almak
- D. Bölgesel etkinliğini artırmak
- E. Ortadoğu siyasetinde etkin olmak

7.Cumhuriyet tarihinin ilk askerî darbesi olan 27 Mayıs 1960 Darbesiyle Demokrat Parti iktidarına son verilmiş ve darbeyi gerçekleştiren Türk Silahlı Kuvvetleri personeli, darbeye ilişkin bir çok kitap, dergi ve broşür bastırmıştır.

Buna göre darbeyi gerçekleştirenlerin, darbeye ilişkin birçok kitap, dergi ve broşür bastırmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Seçilmiş hükümetin askeri darbeye devrilmesini meşrulaştırmak
- B. Dünya kamuoyunun desteğini almak
- C. Ekonomik faaliyetlerin kesintiye uğramasını önlemek
- D. Siyasi partilerin tamamının desteğini almak
- E. Siyasal yaşamı denetim altına almak

8.Adnan Menderes’in başbakanlığı döneminde Balkanlarda aktif bir dış politika izleyen Türkiye’nin siyasi işbirliğine giderek Balkan Paketi’nı kurduğu devletler aşağıdakilerin hangisinde birlikte ve doğru olarak verilmiştir?

- A. Yugoslavya-Romanya
- B. Yunanistan-Yugoslavya
- C. Bulgaristan-Arnavutluk
- D. Romanya-Bulgaristan
- E. Yunanistan-Bulgaristan

9. Adnan Menderes, 14 Mayıs 1950 seçimleri için yaptığı konuşmaların birinde, devletin ekonomi politikasının özel teşebbüsü ve mülkiyeti esas alması ve iktisadî hürriyeti koruması gerektiğini dile getirmiştir.

Buna göre, Adnan Menderes aşağıdakilerin hangisinden söz etmemiştir?

- A. Liberal ekonomik modelin öneminden
- B. Ekonomi alanında devletin etkinliğinin azaltılmasından
- C. Sovyet Rusya'nın ekonomik desteğinin alınması gerektiğinden
- D. Özel sektörün desteklenmesinin öneminden
- E. Ekonomik özgürlüğün gerekliliğinden

10 I. Batı'dan alınan askerî ve ekonomik yardımı sürdürme çabası

II. İkinci Dünya Savaşı'nın bitişinden itibaren artan SSCB tehdidi

III. NATO'ya üye olma isteği

Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri, Menderes'in Başbakanlığı döneminde Türkiye'nin ilk kez Misak-ı Millî sınırları dışına, Kore'ye, asker göndermesinde etkili olmuştur?

- A. Yalnız I
- B. Yalnız II
- C. I ve II
- D. II ve III
- E. I, II ve III

CEVAP ANAHTARI

	TEST-1	TEST-2	TEST-3	TEST-4
1	E	D	D	B
2	E	C	C	E
3	B	E	B	D
4	B	B	E	A
5	E	E	D	D
6	C	C	B	C
7	A	A	A	A
8	E	D	E	B
9	D	C	E	C
10	B	A	A	E